

פרשת תרומה

מבית ומחוץ תצפנו (כה, יא)

וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו

ודרשו חז"ל על כך (יומא עב, ב): 'מבית ומחוץ תצפנו' - אמר רבא כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. לכאורה כונת חז"ל לומר, תלמיד חכם שראית עליו בהתנהגות מסויימת שאין תוכו (הצד הפנימי) כברו (הצד החיצוני) אלא למעשה מתנהג באופן אחר מהדמות אותה הוא מציג כלפי חוץ, דע לך שהוא 'מזויף מתוכו' ורק מנסה להתכסות באיצטלא דרבנן ואינו עונה להגדרה 'תלמיד חכם'.

ויש לשאול על דרשה זו מס' שאלות:

א. האם חז"ל צריכים כלל להשמיע לנו שאדם שרק מציג את עצמו כלפי חוץ כתלמיד חכם, שאינו תלמיד חכם? (וגם איך שייך להשתמש בביטוי "כל תלמיד חכם" שאין תוכו כברו...) הרי היו צריכים לומר 'כל אדם' שכלפי חוץ ת"ח ואין תוכו כן, אינו ת"ח'.

ב. איך אפשר ללמוד מארון העדות שתלמיד חכם צריך שיהיה תוכו כברו, הרי אדרבא, הארון היה עשוי מעצי שיטים ורק היה מצופה מכל צדדיו בזהב טהור באופן שאף אחד לא היה יכול להבחין בחומר האמיתי ממנו היה מיוצר (והיה לכאורה מתאים לומר אף על הארון עצמו ש'אין תוכו כברו').

ג. האם להנ"ל לא יותר ראוי היה ללמוד זאת מן המנורה שהייתה כולה "מקשה אחת זהב טהור" (שמות כה, לו) ?

וביאור העניין:

כי בניגוד להבנה הפשוטה של המדרש, לא ציפוי **הזהב** הנוצץ ההוא זה שמסמל את התלמיד חכם אלא דוקא **העץ** הפשוט ממנו היה עשוי גוף הארון הוא שמסמל אותו [כמו שפרש"י את הפסוק במדבר יג, כ) "היש בה עץ אם אין" : אם יש בהם אדם כשר שיגן עליהם.] ולכן תלמיד חכם אינו נמשל כאן למנורה. ומאמר חז"ל הנ"ל מתייחס לאדם שללא ספק אמור לענות על ההגדרה 'תלמיד-חכם' ולא באדם מזויף ח"ו.

אלא שתלמיד חכם על אף שבמהותו ובתוכו אמור להיות ענוותן ופשוט כמו עץ, כלפי חוץ צריך להיות אצילי ומכובד בהתנהגותו ובהליכותיו ואינו יכול להתנהג בזולות כאחד העם וכפי שמפרט הרמבם בתחי' פרק ה' מהל' דעות "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם כך צריך שיהיה ניכר במעשיו במאכלו ובמשקו ובבעילותו ובעשיית צרכיו ובדבורו ובהילוכו ובמלבושו ובכלכלו דבריו ובמשאו ובמתנו ויהיו כל המעשים האלו נאים ומתוקנים ביותר" ואת חלק זה מסמל ציפוי הזהב החיצוני של הארון. עד כאן החלק הפשוט.

כוונת חז"ל להשמיע לנו במאמר זה חידוש נוסף. כשם שהארון היה מצופה אף כלפי פנים בזהב טהור ונוצץ, כך 'תלמיד חכם' לא רק בהתנהגותו החיצונית צריך להתנהג ולהתנהל בצורה מכובדת, אלא אף בתוך תוכו צריך שתהיה בו גם קורטוב של גאווה עצמית על היותו תלמיד חכם ומרומם מן העם הפשוט, כמאמר חז"ל במסכת סוטה "תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית של גאווה" (אך כמובן שאסור שגאווה זו צריכה להיות במינון מועט ומדויק ושעדיין יהיה ענוותן במהותו), ואת חלק זה מסמל הציפוי הזהב הפנימי של הארון.

ולסיכום: ת"ח צריך להיות פשוט וענוותן במהותו (**כעץ**). אך כשם שכלפי חוץ צריך להתנהג במכובדות ואצילות כדי שהמון העם יכבד אותו ואת התורה שהוא מייצג (**ציפוי זהב חיצוני**), כך כלפי פנים צריכה להיות לו מידה מסויימת של גאווה וכבוד עצמי כדי שגם הוא יעריך את עצמו ואת התורה שהוא לומד (**ציפוי זהב פנימי**). ואם התורה שלומד אינה מביאה אותו לכך אין ראוי לו שיקרא בתואר 'תלמיד חכם'.

פרשת תרומה